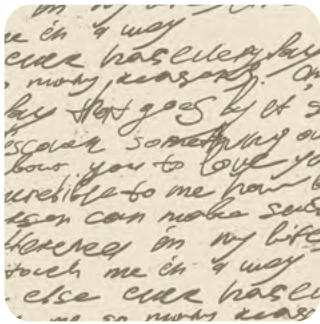

Uniwersytet
Wrocławski

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Katedra Kryminalistyki

Program

Programm, Programma

XVI Wrocławskie Symposium Badań Pisma

4–6 czerwca 2014

XVI Wrocław Symposium on Questioned
Document Examination
June 4-6, 2014

XVI SIMPOSIO DI WROCLAW
STUDI SULLA SCRITTURA
4-6. giugno 2014

Wrocław miasto spotkań

Wrocław the meeting place

Organizator/ Organiser/Organizzatore:

Uniwersytet Wrocławski /University of Wrocław/Università di Wrocław

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii /Faculty of Law, Administration and Economics/

Facoltà di Legge, Amministrazione ed Economia

Katedra Kryminalistyki / Department of Forensic Sciences /Cattedra di Criminalistica

Polska / Poland/ /Polonia

ul. Uniwersytecka 22/26

PL 50-145 Wrocław

tel.: +48 71 375 24 02; 375 24 75;

katkrym@prawo.uni.wroc.pl

www.kryminalistyka.uni.wroc.pl

© Copyright 2014 by Katedra Kryminalistyki

Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

PROGRAM/PROGRAMM/PROGRAMMA

XVI WROCŁAWSKIE SYMPOZJUM BADAŃ PISMA
WROCŁAW, 4-6 czerwca 2014 r.

*XVI WROCLAW SYMPOSIUM ON QUESTIONED
DOCUMENT EXAMINATION
WROCLAW, June 4-6, 2014*

*XVI SIMPOSIO DI WROCŁAW STUDI SULLA SCRITTURA
WROCLAW, 4-6 giugno, 2014*

Miejsce obrad

Budynek Główny Uniwersytetu Wrocławskiego
pl. Uniwersytecki 1, Sala Muzyczna, parter

Venue

*Main Building of the University of Wrocław
pl. Uniwersytecki 1, Music Hall, ground floor*

Sede:

*Palazzo Principale dell'Università di Wrocław
pl. Uniwersytecki 1, Sala della Musica, pianoterra*

DZIEŃ PIERWSZY – ŚRODA, 4 Czerwca 2014

DAY 1 – WEDNESDAY, June 4, 2014

1° GIORNO – MERCOLEDÌ, 4 Giugno 2014

8.00 – 10.00

Rejestracja uczestników / *Registration of participants / Registrazione dei partecipanti*

10.00 – 10.30

Otwarcie sympozjum przez

Opening of the Symposium / Apertura del Simposio

– **prof. dr hab., dr h.c. Zdzisław Kegel, dr Rafał Cieśla**

Wystąpienie / *Presentation / Presentazione:*

JM Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego

Rector of the University of Wrocław

Sua Magnificenza Rettore dell'Università di Wrocław

– **prof. dr hab., dr h.c. multi Marek Bojarski**

Dziekan Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Dean of the Faculty of Law, Administration and Economics

Preside della Facoltà di Legge, Amministrazione ed Economia

– **prof. dr hab. Włodzimierz Gromski**

10.30 – 13.00 Część I / Part I / Parte I

Prowadzący / *Chairman / Presidente:*

prof. dr hab., dr h.c. Andrzej Szwarc

prof. dr hab. Lucian Ionescu, dr Nicoletta-Elena Bużatu, Ekspertyza

namalowanego podpisu "Henry Tisse". Graficzne i malarskie aspekty techniki

Expert examination of a false painting signed „Henry Tisse”. Graphical and painting aspects of the technique

La perizia della firma dipinta "Henry Tisse". Gli aspetti grafici e pittorici della tecnica

prof. dr hab. Antoni Feluś, Propaganda ideologiczna genderyzmu

a psychologia pisma

Ideological propaganda of genderism and psychology of handwriting

La propaganda ideologica del genderismo e la psicologia della scrittura

prof. dr hab. Mirosław Owoc, Ewolucja podpisu szkolnego w dojrzały

Evolution of signature: from schooldays to adulthood

L'evoluzione della scrittura scolastica nell'adulto

prof. dr Iride Conficoni, Kierunek pochylenia trzonów: znaczenie i wskazania według szkoły morettiańskiej

Direction of letter axis slant: meaning and interpretation according to the Morettian school

Directione assiale: significato ed indici nell'impostazione morettiana

Direzione assiale: significato ed indici nell'impostazione morettiana

prof. dr hab. Barbara Gawda, Zróżnicowanie warstwy treściowo-językowej pisma kobiet i mężczyzn

Diversification of the content and linguistic strata in the handwriting of men and women

Differenziazione dello strato contenutistico-linguistico nella scrittura delle donne e degli uomini

dr Walter Brandner, Możliwości porównania graffiti z pismem ręcznym

Possibility to compare Graffiti with handwriting

Le possibilità di comparazione dei graffiti con la scrittura manuale

prof. dr hab. Jarosław Moszczyński, dr Mieczysław Goc,

Wartość identyfikacyjna cieniowania linii graficznej pisma ręcznego

Identification value of shading of handwritten graphic line

Il valore identificativo delle sfumature della linea grafica nella scrittura manuale

dr Mieczysław Goc, Podpis przerobiony-studium przypadku

Counterfeit signature – a case study

La firma modificata – lo studio del caso

dr Monika Zaśko-Zielińska, Sposoby fałszowania tekstów w eksperymentalnie zebranych materiałach Subkorpusu Listów Pożegnalnych

Ways of counterfeiting texts in experimentally collected material of the Subcorpus of farewell letters

I modi di falsificazione dei testi nei materiali raccolti sperimentalmente dai Subcorpus delle lettere di addio

dr Katarzyna Chmielewska, Analiza jak miecz. Badania warstwy treściowo-językowej dokumentów na przykładzie opinii biegłego oraz tekstów zawierających zarzuty do opinii

Analysis like a sword. Examination of the content and linguistic strata of documents as exemplified by expert opinions and texts questioning the opinions

L'analisi dello spada. Le analisi dello strato contenutistico-linguistico dei documenti sull'esempio dell'opinione del perito e dei testi contenenti le accuse per le opinioni

mgr Halina Walicka – Marek, Zakłócenia rozwoju wczesnodziecięcego a jakościowy obraz pisma ręcznego

Disturbances in the early-childhood development and the qualitative picture of handwriting

Disturbi dello sviluppo nella prima infanzia e il quadro qualitativo della scrittura manuale

dr Dariusz Jagiełło, Dowód z pisma ręcznego a przymus w procesie karnym

Handwriting evidence and coercion in penal proceedings

La prova della scrittura manuale e la coercizione nel processo penale

prof. dr Massimo Cocchi , prof. dr Fabio Gabrielli, prof. dr Lucio Tonello, prof. dr Alfredo De Filippo, Pismo ciała: grafizm biochemiczny Ciężkiej Depresji i Zaburzenia Dwubiegunowego

Body writing: biochenical graphism of acute depression and bipolar disorder

La scrittura del corpo: la grafia biochimica della Depressione Maggiore e del Disturbo Bipolare

Dyskusja / Discussion / Discussione

13.00 – 14.00 Przerwa / Break / Pausa

14.00 – 16.30 Część II / Part II / Parte II

Prowadzący / Chairman / Presidente:

prof. dr hab. Tadeusz Widła

prof. dr hab. Ewa Gruza, mgr Daniel Mańkowski, Ekspertyza dokumentów „po amerykańsku”

Expert document examination “the American way”

La perizia dei documenti “all’americana”

prof. dr hab. Adam Taracha, Postępowanie dowodowe w polskim procesie karnym po zmianach wprowadzonych nowelą z 27.09.2013 (wybrane zagadnienia)

Evidential procedure in Polish penal law following the amendments of 27 September 2013 (selected issues)

Il procedimento probatorio nel processo penale polacco dopo l'emendamento del 27.09.2013 (argomenti selezionati)

prof. dr Valery Shepitko, Dynamiczny opis osobowości i jej diagnostyka przy pomocy badania pisma ręcznego

Dynamic stereotype and diagnostics of personality by handwriting

La relazione dinamica della personalità e la sua diagnosi con l'analisi della scrittura manuale

prof. dr Sorin Alamoareanu, dr Bogdan Florescu, dr Michai Baco, Użyteczność cech szczególnych w badaniach podpisu

The utility of structural minutia presentation in signature examination

L'utilità delle caratteristiche particolari nell'indagine sulla firma

dr Raymond Marquis, Czy proste podpisy łatwo podrobić?

Are simple signatures so easy to simulate?

E' facile simulare le firme semplici?

dr Francesco Dellavalle, Techniki opto-elektroniczne stosowane w celu wyodrębnienia fałszu w dokumentach. Krótka panorama urządzeń i odpowiednich metod dopracowanych przez autora

Opto-electronic techniques applied to identify forgery in documents. A concise view of appliances and respective methods elaborated by the author

Tecniche opto-elettroniche per individuare il falso documentale. Una breve panoramica degli apparati e relative metodiche messe a punto dallo scrivente

dr Pavlos Kipouras, Badanie testamentu

Testament examination

L'esame del testamento

dr Nikolaos Kalantzis, dr Michael Pertsinakis, Powiązanie kopert i listów przy pomocy badania ESDA

Correlation of envelopes and letters via ESDA examination

La correlazione delle buste e delle lettere con l'esame ESDA

dr Michael Pertsinakis, dr Nikolaos Kalantzis, Wpływ wzroku na ogólną charakterystykę pisma

Influence of eyesight on the general characteristics of handwriting

L'influenza della vista sulla generale caratteristica della scrittura

doc. dr Grzegorz Rusek, dr Rafał Cieśla, dr Alicja Kluczyk,

dr hab. Lucjan Jerzykiewicz, Justyna Mania, Zastosowanie wybranych metod analitycznych w badaniach wieku dokumentów

Use of selected analytical methods in questioned document examination

L'utilizzo dei metodi analitici scelti nell'esame dell'età dei documenti

dr Małgorzata Król, Zastosowanie elektroforezy kapilarnej w analizie materiałów kryjących naniesionych na papier

Application of capillary electrophoresis in the analysis of inks on paper

L'utilizzo di elettroforesi capillare nell'analisi dei materiali coprenti depositati sulla carta

mgr inż. Andrzej Łuszczuk, mgr inż. Krystyn Łuszczuk, Program komputerowy Barwoskan. Analiza binarna w badaniu linii graficznej pisma

The Barwoskan computer programme. Binary analysis in the examination of handwriting graphic line

Il programma per computer Barwoskan. L'analisi binaria nell'indagine della linea grafica della scrittura

mgr Magdalena Tomaszewska, Pokaż mi palec a powiem Ci kim jesteś –
znaczenie technologii biometrycznej w dokumentach

*Show me your finger and I will tell you who you are – significance of biometric
technology in documents*

*Fammi vedere un dito e ti dirò chi sei – il significato della tecnologia biometrica nei
documenti*

Dyskusja / Discussion / Discussione

DZIEŃ DRUGI – CZWARTEK, 5 Czerwca 2014

DAY 2 – THURSDAY, June 5, 2014

2° GIORNO – GIOVEDÌ, 5 Giugno 2014

9.00 – 12.00 Część I / Part I / Parte I

Prowadzący / Chairman / Presidente:

prof. dr hab. Tadeusz Tomaszewski

prof. dr hab. Tadeusz Tomaszewski, Co czeka biegłych pismoznawców w nowej
rzeczywistości procesowej?

What is the future for handwriting experts in the new reality of legal proceedings?

Che cosa devono aspettarsi i periti della scrittura nella nuova realtà processuale?

prof. dr hab. Tatiana Wołczekaja, Współczesne badania dokumentów

Contemporary document examination

Le indagini contemporanei sui documenti

prof. dr hab. Halina Widła, prof. dr hab. Tadeusz Widła,

Predykaty w sygnaturach

Predicates in signatures

I predicati nelle segnature

prof. dr hab. Tadeusz Widła, Topografia sygnowania

Topography of signing

La topografia nell'apposizione delle segnature

prof. dr Claudio Melillo, Znaczenie analizy dokumentów i grafologicznej w walce
z międzynarodowymi oszustwami podatkowymi. Przypadek włoski

*Significance of graphological and document analysis in the war on international
tax fraud. An Italian case*

*L'importanza dell'analisi documentale e grafologica nella lotta all' evasione fiscale
internazionale. Il caso italiano*

prof. dr Giovanbattista Greco, *Wartość dowodowa technicznej konsultacji grafologicznej we włoskiej ordynacji procesowej w sprawach cywilnych*
Evidential value of technical graphological examination in the Italian judicial procedure in civil cases
Il valore probatorio della consulenza tecnica grafologica nell'ordinamento processuale civile italiano

prof. dr hab. Tadeusz Widła, mgr Oliwia Rybak, *Sygnatury Moneta*
Monet's signatures
Le segnature di Monet

mgr Jacek Kubiak, dr hab. Marek Leśniak, *Z problematyki pisma lustrzanego – studium tekstu i podpisu*
Issues in mirror handwriting – a study of text and signature
Dalla problematica della scrittura speculare – lo studio del testo e della firma

dr hab. Marek Leśniak, mgr Sylwia Ławrientjew, *Z problematyki metodyki badań pisma patologicznego*
Issues in the methodology of examination of pathological handwriting
Dalla problematica delle scritture patologiche

dr hab. Dorota Zienkiewicz, *Opinia prywatna – po zmianach w k.p.k.*
Private opinion following the amendments of the Code of Penal Procedure
L'opinione privata – dopo le modifiche nel Codice del Procedimento Penale

dr Marcin Kunicki, *Dodruki na dokumentach. Możliwości i granice wykorzystania metody pomiarowej*
Brak angielskiego
Le aggiunte stampate sui documenti. Possibilità e limiti di utilizzo del metodo di misurazione

Dyskusja / Discussion / Discussione

12.30 – 19.00

Wyjazd do Arboretum w Wojsławicach, zwiedzanie arboretum, kolacja (**więcej informacji na końcu programu**).

A trip to the Arboretum in Wojsławice. Dinner (**more information at the end**)

Gita all'Arboreto in Wojsławice e la cena (**informazioni più dettagliate in fondo del programma**)

DZIEŃ TRZECI – PIĄTEK, 6 Czerwca 2014

DAY 3 – FRIDAY, June 6, 2014

3° GIORNO – VENERDI', 6 Giugno 2014

9.00 – 13.00 Część I / Part I / Parte I

Prowadzący / Chairman / Presidente:

prof. dr hab. Mirosław Owoc

prof. dr hab. Anna Koziczak, Nowe tendencje w kryminalistyce
a identyfikacja pisma

New trends in forensic science and identification of handwriting

Le nuove tendenze nella criminalistica e l'identificazione della scrittura

mgr Krystyna Patora, Pojęcie dokumentu oraz znaczenie opinii z zakresu badania
dokumentów - analiza teoretyczna oraz w świetle praktyki prokuratorskiej

*Notion of document and significance of expert opinion in document examination –
theoretical analysis and in view of prosecutor experience*

*Il concetto del documento e il significato dell'opinione nell'ambito dell'indagine sul
documento – l'analisi teorica e nella luce della pratica del magistrato*

dr Adam Buczek, dr Krzysztof Groń, Możliwości i ograniczenia komputerowej
grafiki rastrowej i wektorowej jako potencjalnego narzędzia fałszerstw pisma
ręcznego

*Potential and restrictions of the computer raster and vector graphics as a potential tool
of handwriting forgery*

*Le possibilità e i limiti della grafica computerizzata raster e vettoriale come il potenziale
strumento per falsificazioni della scrittura manuale*

dr Zuzanna Górka, Czy warto uczyć dzieci pisać ręcznie? Przegląd badań

Does it make sense to teach children to write by hand? A review of research

Vale la pena di insegnare i bambini a scrivere manualmente? La rassegna delle ricerche

prof. Gennaro Mazza, Historia grafologii kryminalistycznej

History of forensic graphological examination

La storia della grafologia criminalistica

dr Teresa Addis, Obserwacje grafologiczne testamentu osoby chorej na: cukrzycę
mellitus II typu (insulinoniezależnej), marskość wątroby niewyrównaną i na ostre
zapalenie wątroby typu C

*Graphological observations of the testament of a person suffering from: (insulin-
independent) diabetes mellitus II type, decompensated cirrhosis of the liver and acute
C-type inflammation of the liver*

*Osservazioni grafologiche su scheda testamentaria in soggetto affetto da: Diabete
mellito tipo II° (non insulinodipendente), Cirrosi epatica scompensata
ed Epatite C Acuta*

dr Liana Vettori, Ukryty ślad

Hidden trace

Il tratto nascosto

prof. dr Fabio Gabrielli, dr Jolanta Grębowiec Baffoni, Od tekstu do istnienia.

Kształcenie młodzieży z pomocą dokumentu filozoficznego

From text to existence. Educating young people with the help of document

Dal testo all'esistenza. La formazione dei giovani attraverso il documento filosofico

dr inż. Jacek Jarnicki, dr inż. Roman Ptak, Klasyfikacja rozmyta w analizie

znaków pisarskich z użyciem różnych środków kryjących

Blurred classification in the analysis of writing characters with the use of various inks

La classificazione sfocata nell'analisi dei segni grafici con l'utilizzo dei diversi mezzi

coprenti

dr inż. Roman Ptak, Klasyfikacja rozmyta w analizie znaków pisanych z użyciem różnych środków kryjących. Możliwości rozpoznania napisów i innych elementów na dawnych mapach

Blurred classification in the analysis of writing characters with the use of various inks.

Possibility of identification of inscriptions and other elements on old maps

La classificazione sfocata nell'analisi dei segni grafici con l'utilizzo dei diversi mezzi

coprenti

Le possibilità di identificazione delle scritte e degli altri elementi sulle vecchie cartine

Dyskusja / Discussion / Discussione

13.00 – 14.00 Przerwa / *Break / Pausa*

14.00 – 16.30 Część II / *Part II / Parte II*

Prowadzący / *Chairman / Presidente:*

prof. dr hab. Antoni Feluś

prof. dr hab. Henryk Malewski, dr Gabrielė Juodkaitė-Granskienė,

Implementacja aktów prawnych Unii Europejskiej i ich wpływ na działalność ekspercką na Litwie

Implementation of European Union legal acts and their influence on expert examination in Lithuania

L'implementazione degli atti della legge dell'Unione Europea e la loro influenza sull'attività peritale in Lituania

prof. dr Valeryi Podpalyi, Ekspertyza dokumentów na Ukrainie

Document expertise in Ukraine

La perizia dei documenti in Ucraina

dr Shruti Gupta, prof. dr Rakesh K. Garg, dr Surinder Nath, Ocena naturalnych zmienności pisma ręcznego w tworzeniu liter (angielskich)

Assessment of natural variation in letter formation (English) incorporating master pattern in handwriting

La valutazione delle variazioni naturali della scrittura manuale nella redazione delle missive (inglesi)

dr Giuseppe Giordano, "Pogrubiona Il sposobu" jako znak graficzny Morettiego i jako narzędzie przydatne w sądowych badaniach dokumentów

"Il of manner in bold" as Moretti's graphic sign as a useful tool in judicial document examination

"Intozzata Il modo", segno grafico del Moretti. Strumento idoneo nella ricerca per ambito forense

dr Marisa Aloia, Niespodziewana Kreska

Unexpected stroke

Il tratto ad un tratto

dr Dariusz Wilk, Potencjał ekspercki w zakresie oceny autentyczności dzieł sztuki i dokumentów w Polsce

Expert potential in the assessment of authenticity of works of art and documents in Poland

Il potenziale dell'esperto nell'ambito di valutazione dell'autenticità delle opere d'arte e dei documenti in Polonia

prof. dr hab. Maciej Trzcіński, Ekspertyzy i eksperci na krajowym rynku antykwarycznym

Expert examination and experts in the Polish antiquarian bookshop market

Le perizie e i periti sul mercato antiquario nazionale

dr Barbara Łydzba-Kopczyńska, doc. dr Grzegorz Rusek, Racjonalne planowanie pracy biegłego w badaniach autentyczności

Rational planning of expert work in the examination of authenticity

La programmazione razionale del lavoro del perito nell'esame di autenticità

dr Giuliano Cardellini, Znaczenie ekspertyzy graficznej w oskarżeniu o sfałszowanie przy braku podstaw

Significance of graphic expert examination in the unjustified charge of forgery

Rivelanza della perizia grafica nell'azione di querela di falso in assenza di un presupposto

dr Lorella Lorenzoni, Niebezpieczne relacje: imitacje wśród krewnych

Dangerous relations: imitations among relatives

Relazioni pericolose: imitazioni tra i consanguinei

dr Katarzyna Furman - Łajszczak, Kodeks deontologiczny biegłych sądowych. Postulaty de lege ferenda

Deontological code of court experts. Proposals de lege ferenda

Il codice deontologico dei periti forensi. I postulati de lege ferenda

Poster:

dr Lorella Lorenzoni, Niebezpieczne relacje: imitacje wśród krewnych

Dangerous relations: imitations among relatives

Relazioni pericolose: imitazioni tra i consanguinei

prof. dr hab. Maciej Szostak, dr Katarzyna Grott, Jeszcze raz o dokumencie

i jego ekspertyzie. Metodologiczne rozważania na temat teorii dowodów sądowych
*Once again on the document and its expertise. Some general methodological remarks
on the theory of judicial evidence*

*Ancora una volta sul documento e sulla sua perizia. Le riflessioni metodologiche sulla
teoria delle prove giuridiche.*

dr Justyna Żylińska, Przyczyny występowania sprzeczności pomiędzy opiniami
biegłych z zakresu badań pisma ręcznego

Causes of discrepancies between expert handwriting opinions

Le cause di contrarietà fra le opinioni dei periti della scrittura manuale

dr Rafał Cieśla, Współpraca organu procesowego z biegłym z zakresu
technicznych badań dokumentów

*Cooperation between parties in legal proceedings and experts on technical
examination of documents*

*La collaborazione dell'organo processuale con il perito dell'indagine tecnica
dei documenti*

dr Iwona Zieniewicz, dr Sylwia Skubisz – Ślusarczyk, Objawy tremoru
w piśmie ręcznym

Symptoms of tremor in handwriting

I sintomi del tremore nella scrittura manuale

mgr Mateusz Witański, Billing – dowód elektroniczny czy dowód z dokumentu

Billing – electronic evidence or document evidence

Billing – la prova elettronica o la prova del documento

Szanowni Państwo

Organizatorzy Sympozjum zapewniają referentom do dyspozycji komputer PC z systemem Microsoft Windows oraz programem do prezentacji Power Point.

Ponadto informujemy, że

W czasie trwania Sympozjum warszawska firma PRECOPTIC oraz firma KEYENCE będą demonstrowały aparaturę przeznaczoną do badań dokumentów.

4 czerwca o godz. 16.45 organizatorzy zapraszają na spotkanie towarzyskie (Budynek Główny Uniwersytetu Wrocławskiego, 1piętro – w sąsiedztwie Auli Leopoldyńskiej, pl. Uniwersytecki 1).

5 czerwca dla Uczestników Sympozjum przewidziano wyjazd do **Arboretum w Wojsławicach**.

Koszt uczestnictwa wynosi 100 zł. Wpłaty należy dokonać najpóźniej do 4 czerwca (środa) w sekretariacie Sympozjum.

Wyjazd autokarami do Arboretum w Wojsławicach: 5 czerwca 2014 (czwartek) godz. 12.30 (pl. Uniwersytecki "przy Sermierzu").

Program pobytu:

- 13:30 Przyjazd do Arboretum w Wojsławicach
Powitanie gości przez Gospodarza
- 13:45 Mały poczęstunek
- 14:15 Spacer i zwiedzanie Arboretum
Pamiątkowe zdjęcie uczestników w pięknych plenerach Arboretum
- 15:30 Obiadokolacja w zabytkowym folwarku Arboretum przy muzyce folkowej
- 17:30 Zakończenie pobytu
Przewidywany powrót do Wrocławia ok. godz. 18.30 – 19.00

Autokary będą oczekiwały na pl. Uniwersyteckim „ przy Sermierzu” (obok Sali Muzycznej – miejsca obrad XVI Sympozjum Badań Pisma).

Ladies and Gentlemen

The organizers provide a PC computer with Microsoft Windows and Power Point.

During the Symposium the PRECOPTIC company and KEYENCE company will demonstrate equipment for document examination.

On 4th June at 4.45 p.m. the organizers invite you for a social gathering (Main Building of the University of Wrocław, 1st floor, next to Aula Leopoldina, Plac Uniwersytecki 1).

On 5th June the Symposium Participants are invited for a trip to the Arboretum in Wojsławice.

Participation fee is **100zł (25Euro)**, payable till the 4th September (Wednesday) in the Symposium's Office.

Coaches depart on **5th June** (Thursday) at **12:30** from Plac Uniwersytecki next to the statue of the Fencer (close to Music Hall – the venue of the 16th Symposium on Questioned Document Examination).

Coaches will be waiting at Plac Uniwersytecki 1 next to Music Hall – the main place of Symposium: 5th June (Thursday) at 12.30 p.m.

Programme:

- 1:30 p.m. Arrival at the Arboretum in Wojsławice
A welcoming speech by the Manager
- 1:45 p.m. A small snack
- 2:15 p.m. A walk and visit to the Arboretum
A souvenir photo in the beautiful garden
- 3:30 p.m. Dinner – traditional regional polish food and folk music
- 5:30 p.m. End of visit
Return to Wrocław at 6.30 -7.00 p.m.

Gentili Signori,

Gli organizzatori del Simposio offrono alla disposizione dei Relatori il computer PC con il sistema Microsoft Windows con il programma per la presentazioni delle immagini Power Point

Inoltre informiamo che

Durante il Simposio la ditta PRECOPTIC di Varsavia e la ditta KEYENCE espongono la strumentazione per l'analisi dei documenti

Il 4 giugno alle ore 16.45 gli organizzatori invitano tutti i partecipanti al ricevimento del benvenuto (Palazzo Principale dell'Università di Wrocław, 1 piano – accanto alla Aula Leopoldina, pl. Uniwersytecki 1).

Il 5 giugno wè prevista la gita all'Arboreto in Wojsławice, per i Partecipanti del Simposio.

Il costo di partecipazione è di **100 PLN (25 Euro)**. Il pagamento deve essere eseguito entro il 4 giugno (mercoledì) nella segreteria del Simposio.

I pullman attenderanno in piazza pl. Uniwersytecki accanto alla statua dello Spadaccino (vicino alla Sala della Musica – sede del XVI Simposio di Studi della Scrittura)

La partenza con i pullman per l'Arboreto in Wojsławice: il 5 giugno 2014 (giovedì) alle ore 12.30

PROGRAMMA:

13:30 Arrivo all'Arboreto in Wojsławice.

L'accoglienza degli Ospiti

13:45 Un piccolo rinfresco

14:15 Passeggiata all'interno dei giardini dell'Arboreto. Realizzazione dei fotoricordo all'interno dei stupendi paesaggi dell'Arboreto.

15:30 Pranzo con il menù regionale nella fattoria dell'Arboreto con l'accompagnamento di musica folk

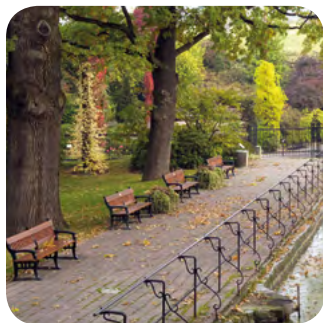
17:30 Rientro

L'orario previsto per il ritorno a Wrocław verso le ore 18.30 – 19.00

Arboretum w Wojśławicach

Filia Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego

Wojśławice leżą 53 km na południe od Wrocławia.

Dojazd samochodem – drogą nr 8 lub E67 w kierunku Kłodzka, w Niemczy kierunek na Strzelin, ok. 1,5 km.

Wojśławice obecnie stanowią część miasta Niemcza i leżą na obszarze chronionego krajobrazu Wzgórz Strzeleńsko-Niemczańskich. Historia Wojśławic sięga 1111 r., kiedy to książę Bolesław III Krzywousty obdarował zasłużonego rycerza Wojśława majątkiem ziemskim w pobliżu Niemczy. Od imienia owego rycerza pochodzi nazwa wsi. W 1517 r. posiadłość folwarczna przeszła w ręce burmistrza Niemczy, po czym posiadłość przejął w 1559 r. książę brzeski, rozbudowując folwark, wznosząc dwór oraz zakładając sporych rozmiarów ogrody i sady.

Wojśławice słyną dziś z Arboretum, którego początki sięgają 1811 r. Dzięki ówczesnym właścicielom z rodu von Pfeil, a następnie von Aulock powstał tu park romantyczny.

Majątek z zaniedbanym parkiem w 1880 r. kupił śląski ziemianin Fritz von Oheimb i rozpoczął prace od powiększenia terenu różanecznikowego. Jako wybitny znawca roślin, jak też wielki miłośnik drzew i ogrodnictwa, stworzył park będący na początku XX w. obiektem zachwyty niemieckich botaników oraz licznych gości z całego Śląska i Czech. Przebudowując zdziżyły park rozpoczął prace od powiększenia terenu ogrodu, wytyczenia krętych alejek i osi widokowych łączących park z otaczającym go krajobrazem. Rozbudował następnie czterostopniową sieć stawów. W 1910 r. założył w parku instalację wodną ułatwiającą uprawę roślin. Przez całe życie gromadził bogate kolekcje roślin. Poza rododendronami (w 1920 r. uprawiał ponad 4000 krzewów w około 300 odmianach), Fritz mógł pochwalić się kolekcją klonów palmowych (uprawiał je w gruncie jako pierwszy na Śląsku), piwoniami w 500 odmianach lub rzadkimi roślinami wodnymi (np. grzybień (Nymphaea) 'Mrs. Richmond'). w 1890 r. założyciel Arboretum przekazał kolekcję różaneczników Ogrodowi Botanicznemu we Wrocławiu. W uznaniu zasług, jakie wniósł Fritz do aklimatyzacji, uprawy i popularyzacji tych roślin na Śląsku, jednej z odmian nadano nazwę Rhododendron 'Von Oheimb Woislowitz' (jest to późnokwitnąca, fioletowa odmiana, szczególnie nadająca się do klimaty Polski, nadal popularna). Pochowany został na terenie parku w Wojśławicach, a jego grób jest tam do dziś.

Jego dzieło kontynuował syn Arno, jednakże po zakończeniu II wojny światowej wraz z rodziną musiał opuścić wojsławickie posiadłości. Sam ogród przetrwał działania wojenne, a także niepewne lata powojenne. W 1958 r. został przejęty przez PGR, by w 1983 r. zostać wpisany do rejestru zabytków kultury, a pięć lat później stać się filią Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego we Wrocławiu. Arboretum zajmuje północne stoki Wzgórz Dębowych, jest dobrze osłonięte od wiatrów, a dzięki specyficznemu i korzystnemu mikroklimatowi oraz odpowiedniej glebie udało się w nim z powodzeniem zaaklimatyzować szereg unikatowych gatunków drzew. Dobre warunki pomagają utrzymać niewielkie stawy zasilane przez Wojsławicki Potok, jeden z prawobrzeżnych dopływów Ślęzy.

Filia wrocławskiego Ogrodu Botanicznego słynie przede wszystkim z jednej z największych oraz najstarszych w Polsce kolekcji rododendronów (rózaniczników i azalii: blisko 900 gatunków i odmian), a także kolekcji rzadkich gatunków drzew iglastych.

W lipcu można do woli kosztować dojrzałych owoców z czereśniowego sadu. Nie ma drugiego takiego miejsca w Polsce – dwieście historycznych odmian i lokalnych typów czereśni z całego Dolnego Śląska (2,5 tysiąca drzew) zebranych na jednym wzgórzu, stanowi współczesny bank genów.

Arboretum posiada także najbogatszy w Europie zbiór liliowców (łac. *Hemerocallis*) – bylin kwitnących latem (ponad 3000 odmian). Kolekcja ta uzyskała w 2013 r. status ogrodu pokazowego American *Hemerocallis* Society. Jesienią zachwyca gości bogata kolekcja hortensji i traw ozdobnych. Kolekcja roślin drzewiastych obejmuje ok. 3,5 tys. taksonów, a poza roślinami rodzimymi są tu gatunki z różnych części świata: tulipanowiec amerykański, mamutowiec olbrzymi, metasekwoja chińska, sośnica japońska, dawidia chińska, podokarp tasmański, cedr libański, cedrzynek kalifornijski, głowocis japoński.

W 2005 r. powierzchnię Arboretum znacznie powiększono (obecnie wynosi 62 ha) - wycyzono nowe rabaty i alejki oraz odrestaurowano zabytkowy folwark. Powstała również kawiarnia, galeria wystawowa i ekspozycja etnograficzna dawnych narzędzi rolniczych – co zwiększyło atrakcyjność tego i tak niezwykle urokliwego miejsca. Arboretum nadal służy nauce i tysiącom gości, którzy mogą podziwiać piękno przyrody wraz ze zmieniającymi się porami roku.

Arboretum w Wojsławicach,
Wojsławice 2, 58-230 Niemcza

www.arboretumwojslawice.pl

WOJSŁAWICE ARBORETUM

BRANCH of the BOTANICAL GARDEN of WROCLAW UNIVERSITY

Beautiful Arboretum in Lower Silesia

HISTORICAL CALENDAR

- 1111** – Knight Wojśław, for his support of Prince Bolesław III Krzywousty and his participation in the war, is given an estate with grounds around Niemcza.
- 1559** – The village of Wojśławice is bought by the Prince of Brzeg, Jerzy II, and the place becomes his residence. He decides to build there a mansion-house, using the local stone, and founds two large gardens and an orchard.
- 1811** – The owners of the village, the Prittwitz family, acclimatize the first trees of foreign origin, mostly American.
- 1880** – The Estate of Wojśławice is bought by a Silesian landowner Fritz von Oheimb. Fritz and his newly-wedded wife Bertha, from Dresden, decide to set up a rhododendron and azaleas garden.
- 1890** – Fritz von Oheimb presents Rhododendron species to Wrocław Botanical Garden.
- 1906** – One of the Rhododendron cultivars is named ‚Von Oheimb Woislowitz‘, after the founder of the Arboretum.
- 1920** – Plant collections in Wojśławice comprise four thousand Rhododendron and five hundred Paeonia specimens besides many other plants.
- 1928** – Fritz von Oheimb dies at the age of 78. His oldest son Arno continues to develop the Rhododendron garden.
- 1948** – The Oheimb’s family is evicted and the estate taken over by Polish authorities and nationalized.
- 1958** – Wojśławice Park is donated to the local Town Hall in Niemcza.
- 1977** – The National Council of Botanic Gardens in Poland gives Wojśławice the status of Arboretum.
- 1979** – Starting with this year, Arboretum is looked after by an organization called the Association of Breeding Animals in Dzierżoniów.
- 1983** – Arboretum is entered into the Register of Cultural Heritage.
- 1988** – Arboretum becomes part of Wrocław Botanical Garden.
- 2005** – Arboretum estate is enlarged by a further 54 ha, including the historical grange.
- 2011** – Three collections – of Rhododendron, Buxus, Hemerocallis – acquire the status of Polish National Plant Collections.
- 2013** – Hemerocallis collections acquire the status of Display Garden American Hemerocallis Society.

FLOWERING CALENDAR

May

This is the time when rhododendrons and azaleas are in full bloom, and it is Wojsławice which proudly houses the biggest collection of *Rhododendron* species and cultivars in Poland. Moreover, May is the month when you can see a display of other flowering members of Ericaceae family, such as *Enkianthus*, *Pieris*, *Leucothoe* or *Kalmia*. You can admire the representatives of *Magnolia*, *Paeonia*, and *Prunus* here as well.

June

You may enjoy the beauty of roses. There are many different types of these plants on display, for example, ground-covering, climbing, as well as dwarf bushes, miniature forms and historical ones. Not only can those flowers be praised this month but also the extremely decorative leaves of shade-loving *Hosta*. Furthermore, June is the month when Lower-Silesian Sweet Cherries, which are grown at the foot of Ostra Góra Mountain, are at their best, as their fruit is ripening.

July

You will get enchanted by the abundance of daylilies, as the Arboretum holds the biggest collection of *Hemerocallis* cultivars in Poland. Apart from daylilies, delicate-foilage ferns along with *Astilbe* cultivars of extraordinarily, colourful feathery panicles will draw your attention.

August

Romantic hydrangeas, represented by over 300 species and cultivars, "will paint" delightful pictures in August. This is also the time when floxes (*Phlox*), geraniums (*Geranium*), Chinese-roses (*Hibiscus*) and clematis (*Clematis*) are in full bloom. The sweet fragrance of buddleias (*Buddleja*) and lavendas (*Lavandula*) tantalize numerous butterflies.

September

An autumnal display of herbaceous plants will cover two hectares of the garden. Colourful grasses, sedums (*Sedum*), Michaelmas daisies (*Aster*), tickseeds (*Coreopsis*), anemones (*Anemone*) and purple coneflowers (*Echinacea*) are part of this exhibition. Besides the flowers, you will be tempted to look out for leaves and fruits of many exotic trees and shrubs, which provide brilliant shades of autumn.

Arboretum w Wojsławicach,
Wojsławice 2, 58-230 Niemcza

www.arboretumwojslawice.pl

Arboreto di Wojślawice

La filiale del Giardino Botanico dell'Università di Wrocław

Wojślawice si trova 53 km al sud di Wrocław.

Wojślawice fanno parte della città Niemcza e si trovano nella zona del paesaggio protetto delle Colline Strzelin e Niemcze. La storia di Wojślawice risale al 1111, quando il duca Bolesław III Boccatorta (Bolesław III Krzywousty) ha donato al cavaliere Wojślaw il terreno vicino a Niemcza. Il villaggio deve il suo nome a questo cavaliere. Nel 1517 la proprietà passò nelle mani del sindaco di Niemcza, poi nel 1559, la tenuta divenne di proprietà del duca di Brest che ampliò la fattoria costruendo il padronale e fondando giardini e frutteti di consistenti dimensioni.

Wojślawice oggi è famosa per l'arboreto che risale al 1811. Grazie ai proprietari di allora, ovvero alla famiglia von Pfeil, e successivamente grazie alla famiglia von Aulock sorto qui un parco romantico.

I poderi con il parco trascurato sono stati acquistati nel 1880 da un proprietario terriero di Slesia, Fritz von Oheimb che iniziò i lavori per un giardino di rododendri. Come intenditore, nonché grande appassionato di piante e giardinaggio, all'inizio del XX secolo creò il parco, l'oggetto di ammirazione dei botanici tedeschi e dei numerosi ospiti provenienti da tutta la Slesia e dalla Repubblica Ceca. Il rimodellamento del parco selvaggio fu l'inizio dei lavori di ampliamento del giardino con i vicoli tortuosi e la delimitazione dei punti panoramici che collegavano il parco con il paesaggio circostante. Di seguito il proprietario estese una rete di laghi a quattro livelli.

Nel 1910 Fritz ha costruito nel parco il sistema idrico per facilitare la coltivazione delle piante. Per tutta la sua vita ha raccolto una grande collezione di piante. Oltre i rododendri (nel 1920 il giardino contava oltre 4000 arbusti coltivati in circa 300 varietà), Fritz poteva vantare una collezione di cloni di palma (era il primo coltivatore di questa specie in Slesia), peonie in 500 varietà e di piante rare di acqua (ad esempio Giglio d'acqua (Nymphaea) 'Mrs. Richmond'). Nel 1890 il fondatore dell'Arboreto regalò una collezione dei roseti al Giardino Botanico di Wrocław. In riconoscimento dell'impegno di Fritz che ha contribuito al miglioramento del clima, alla coltivazione e alla divulgazione di queste piante in Slesia, una delle varietà è stata nominata Rhododendron 'Von Oheimb Woislowitz' (è la varietà viola che fiorisce tardi, particolarmente adatta al clima polacco, tuttora popolare). Dopo la sua morte Fritz è stato sepolto nel parco di Wojślawice, dove tuttora trova il riposo nella tomba protetta dall'ombra degli alberi.

La sua opera fu continuata dal figlio Arno, che però, dopo la fine della seconda guerra mondiale, insieme alla famiglia, ha dovuto lasciare i poderi di Wojsławice. Il giardino stesso sopravvisse alla guerra, così come agli anni incerti del dopoguerra. Nel 1958 il terreno è stato acquisito dalle Aziende Agricole Polacche e nel 1983 iscritto nel registro dei monumenti di cultura. Cinque anni più tardi il terreno è diventato una filiale del Giardino Botanico dell'Università di Wrocław.

L'Arboreto occupa le pendici settentrionali delle Colline dei Roveri, è ben riparato dai venti e grazie al suo microclima specifico e favorevole e il suolo adeguato, si è riuscito a far adattare con successo un certo numero di alberi rari e preziosi. Le buone condizioni aiutano a mantenere i piccoli laghetti alimentati dalla Torrente di Wojsławice, uno degli affluenti del fiume Ślęza.

La filiale del Giardino Botanico di Wrocław è conosciuta soprattutto per una delle più grandi e delle più antiche in Polonia collezione dei rododendri (*Rhododendron* e azalee: quasi 900 specie e varietà), nonché di una collezione di conifere rare.

Nel mese di luglio nel Giardino dei Ciliegi si può assaggiare a volontà la frutta matura. Non vi è nessun altro luogo in Polonia di questo genere: duecento varietà e tipi locali di alberi di ciliegio provenienti da tutta la Bassa Slesia (2.500 alberi) raccolti su una collina, è una banca genetica contemporanea. L'Arboreto possiede anche la più ricca collezione dei gigli in Europa (*Hemerocallis*), con la continua fioritura estiva (oltre 3.000 varietà). La collezione, nel 2013, ha ottenuto lo status del giardino di esposizione della società americana: American *Hemerocallis* Society. In autunno i visitatori possono ammirare una ricca collezione di ortensie e graminacee ornamentali. Una collezione di piante legnose comprende circa 3500 di taxa e inoltre le piante autoctone sono presenti le specie provenienti da diverse parti del mondo: Tulipano americano, Sequoia gigante, Metasequoia cinese, Ombrello Pino giapponese, Davidia cinese, Podocarpus della Tasmania, Cedro del Libano, Calocedro di California, *Cephalotaxus* giapponese.

Nel 2005, l'area dell'Arboreto è stata notevolmente ampliata (attualmente misura 62 ettari), sono stati creati le nuove aiuole e i vicoli ed è stata restaurata fattoria storica. Sono state realizzate inoltre una caffetteria, la galleria di esposizione, l'esposizione etnografica di vecchi attrezzi agricoli, che hanno accentuato l'attrattiva di questo luogo affascinante. L'Arboreto continua a servire la scienza e a ospitare migliaia di visitatori che, con il mutare delle stagioni, possono godere la bellezza della natura.

Arboretum w Wojsławicach,
Wojsławice 2, 58-230 Niemcza

www.arboretumwojslawice.pl

PRECOPTIC Co.

www.precoptic.pl

KEYENCE

www.keyence.com..pl

Miejsce obrad

Uniwersytet Wrocławski, Oratorium Marianum

Venue

University of Wrocław, Oratorium Marianum

Tagungsort Das Hauptgebäude der Universität Wrocław
pl. Uniwersytecki 1, Musiksaal